

BELGISCHE SENAAAT

VERGADERING VAN 20 MAART 1928

Verslag uit naam van de Commissie van Kunsten en Wetenschappen, belast met het onderzoek van de Begrooting van Kunsten en Wetenschappen voor het dienstjaar 1928.

(Zie de n°s 4-VII, 60, 70, 82, 86, 89 en de Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, vergaderingen van 31 Januari, 1, 2, 7, 8, 9, 16, 22 Februari en 1 Maart 1928; het n° 5-VII van den Senaat.)

Aanwezig : de heeren DERBAIX, voorzitter; Baron DELVAUX DE FENFFE, DE PIERPONT SURMONT DE VOLSBERGHE, SEGERS en Baron DE MOFFARTS, verslaggever.

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

De Begrooting van Kunsten en Wetenschappen werd dit jaar op grondige en belangwekkende wijze besproken in de Kamer der Volksvertegenwoordigers, die daaraan tien vergaderingen heeft besteed en haar heeft goedgekeurd met 91 tegen 73 stemmen en 1 onthouding. De Minister, die haar had voorbereid, maakt geen deel meer uit van de Regeering en zijn opvolger heeft totnogtoe geen daden kunnen stellen die het Parlement toelaten met kennis van zaken te oordeelen over zijne schoolpolitiek. De Commissie achtte niet gepast de politiek van den eene of van den andere te bespreken. Wij stellen vertrouwen in den heer Vauthier, en beloven hem onze medewerking voor al de maatregelen tot bevordering van ons openbaar en privaat onderwijs, tot bestendiging van den schoolvrede, tot verbetering van het onderwijspersoneel van elken graad en tot uitbreiding van ons wetenschappelijk erfgoed.

Wij rekenen op zijne vaderlandsliefde en op zijne krachtdadigheid om in al de scholen de verplichting te doen naleven, die de wet aan de onderwijzers oplegt, voor het inprenten bij de leerlingen van de regelen der zedenleer en van het plichtbesef, voor het aanwakken van de liefde voor het Vaderland, den eerbied voor 's Lands instellingen, de verknochtheid aan de grondwettelijke vrijheden.

Wij hopen dat de Minister op deze wenschen zal ingaan en rekening houden met de wenken die de Commissie mij gelast heeft uiteen te zetten.

* * *

Uit de behandeling in de Kamer der Volksvertegenwoordigers lichten wij een hoofdpunt uit. Redenaars behoorende tot onze drie groote Staatspartijen en met het hoogste gezag bekleed hebben, gesproken over de mogelijkheid het schoolvraagstuk op te lossen in een geest van verstandhouding, die een einde zou stellen aan

de twisten waaronder het land vroeger zooveel te lijden had, en het tegenwoordige bestand te vervangen door een definitieven vrede.

Burggraaf Pouillet besloot als volgt zijne rede op 9 Februari : « Tot hen die ons voorstellen, zelfs officieus, formules van verstandhouding te zoeken, antwoord ik op mijne beurt en uit ganscher harte : Welnu, ja, laat ons de zaak samen bepraten ! »

De Commissie van Kunsten en Wetenschappen koestert den wensch dat deze woorden niet in doovemans ooren mogen klinken en dat onderhandelingen zouden worden aangeknoopt tusschen enkele personen van verschillende partijen om den grondslag na te gaan van een verstandhouding, waar de groote meerderheid der Belgen verlangend naar uitziet.

Het is niet onze taak dergelijken grondslag aan te duiden, wij bepalen er ons bij te zeggen dat hij ingegeven schijnt door de kenmerken der Belgische ziel : de liefde voor vrijheid, rechtvaardigheid, gelijkheid onder de burgers, eerbied voor eenieders overtuiging.

Ruime gedachten zijn hier geboden, vóór alles moet men vermijden dat de strijd, voortspruitende uit de onvermijdelijke politieke meningsverschillen, hetzij de kinderen, hetzij het personeel zou kunnen schaden. Geen enkel gezin, geen enkel gesticht, geen enkel onderwijzer zou mogen benadeeld worden door eenig openbaar bestuur omdat hij de politieke meening van de meerderheid aan het bewind niet is toegedaan.

Artikel 46 der schoolwet bepaalt :

« De beraadslagingen der provincie- en gemeenteraden rakende het inrichten van schoolrefters, schoolkoloniën, uitdeelingen van voedsel of kleedingsstukken aan de schoolkinderen, van toelagen voor die werken, worden aan 's Konings goedkeuring onderworpen.

» De Koning zorgt dat tusschen de kinderen, die het voordeel dier beraadslagingen moeten genieten, geen onderscheid gemaakt wordt volgens het soort school dat ze bezoeken. »

Deze laatste volzin kenmerkt uitstekend de bedoeling van den wetgever; het artikel beoogt gelijkheid tusschen al de kinderen, zoowel van de gemeentescholen als van de aangenomen of aanneembare; het gelde de aanmoediging van de kinderen, de zorg voor hunne gezondheid, het verhelpen van de levensduurte; eene gelijke welwillendheid is geboden voor al de arme kinderen, allen moeten de weldaad kunnen genieten van onderstandswerken die voor doel hebben de ellende te lenigen, de zwakken te versterken, en het aantal te verminderen van degenen die later ten laste van den openbaren onderstand zouden vallen.

Een stap vooruit naar de rechtvaardigheid en den vrede zou gedaan worden zoo de wet op het onderwijzend personeel den wijzen en milden regel toepaste die de kinderen betreft. Zoo de levensduurte sommige gemeenteraden verplicht weddebijlagen toe te kennen aan de onderwijzers, dan ware het billijk en vredeachtend te beslissen dat, voor het onderwijzend personeel evenals voor de kinderen, geen onderscheid worde gemaakt wat de categorie der school betreft. Onze gemeente- en vrije onderwijzers offeren zich beiden op voor dezelfde taak van het onderwijs der jeugd, op dezelfde wijze dragen zij de gevolgen van de levensduurte, allen moeten zij worden ontlast van al te dringende stoffelijke zorgen, om zich met meer vrijheid en meer welslagen aan hunne roeping te kunnen wijden, die zoo heerlijk is wanneer zij ernstig wordt opgevat. Derhalve drukt de Commissie den wensch uit hen eerlang allen te zien behandelen op dezelfde wijze door al de openbare besturen, volgens den regel die met ruime opvatting en rechtvaardigheid door verschillende gemeente-

raden werd aangenomen. Hoeft het herhaald dat wij allen een ernstige en doelmatige en tevens welwillende controle, zooals Minister Nolf zegde, volkomen billijk achten.

*
* *

Vooraleer de onderscheidene hoofdstukken der begrooting in oogenschouw te nemen en de opmerkingen samen te vatten die in den schoot der Commissie in het midden werden gebracht, een woord over de financieele inspanning die werd verwezenlijkt en die blijkt uit de vergelijking der begrooting van 1914 met die van 1928, zooals zij ons wordt voorgelegd zonder inbegrip der uitgaven wegens de perequatie der wedden.

De begrooting van 1914 bedroeg 46,795,948 frank, die voor 1928 bedraagt 668,276,261 frank. Het verhoogingscoëfficiënt beloopt 14.28; daarin zijn niet begrepen de 12 miljoen buitengewone uitgaven voor het bouwen van lagere- en normaalscholen, die in 1924 voorkwamen op de gewone uitgaven.

Indien wij rekening houden met de waardevermindering onzer munt, mogen wij zeggen dat de financieele inspanning sedert 1914 werd verdubbeld spijs de moeilijkheden waarin België heeft verkeerd. Wij willen niet zeggen dat deze inspanning toereikend is; er dient echter toegegeven dat zij zeer aanzienlijk is geweest en heel wat aanzienlijker dan op andere gebieden.

De bijkomende last voortvloeiende uit de perequatie der wedden wordt geraamd op fr. 140,028,774-50 onderverdeeld als volgt :

Hoofdbestuur	fr.	761,107 50
Hooger onderwijs		3,340,000 »
Wetenschappen		1,723,648 »
Middelbaar onderwijs		16,861,695 »
Normaal onderwijs		4,319,767 »
Lager onderwijs		111,145,890 »
Schoone kunsten		1,373,981 »
Letteren		146,977 »
Openbare bibliotheken		66,750 »
Verscheidene diensten		288,959 »
Totaal, fr.		140,028,774 50

*
* *

Over het eerste hoofdstuk heeft men geenerlei opmerkingen doen gelden.

*
* *

Bij hoofdstuk II, « Pensioenen », heeft de Commissie hare aandacht gewijd aan de volgende punten :

De onderwijzeressen en meesteressen der *gemeentelijke bewaarscholen* kunnen toegelaten worden tot het pensioen tenzelfden titel als de *lagere* gemeenteonder-

wijzers. Dit is niet het geval voor het personeel der *vrije bewaarscholen* en -klassen, hetzij zij zijn *aangenomen* door de gemeenten of enkel *aanneembaar* zijn, dit wil zeggen dat zij toelagen ontvangen van den Staat en aan zijn toezicht zijn onderworpen. Immers, de wetten van 25 Augustus 1901 en van 18 Mei 1912, waarbij aan de leden van het aangenomen of aanneembaar vrij onderwijs rechten op het rustpensioen werden toegekend, gelden uitsluitend voor de onderwijzers der *lagere scholen* (art. 5 der wet van 25 Augustus 1901 en art. 7 der wet van 18 Mei 1912).

De Commissie oordeelt dat er eene wet zou dienen gestemd, waarbij het voordeel van bedoelde wetten wordt uitgebreid tot de onderwijzeressen en meesteressen der aangenomen en aanneembare bewaarscholen. Hare wedden worden uitbetaald door den Staat, haar pensioen moet het eveneens zijn; er bestaat geen reden toe om in dit opzicht een onderscheid te maken tusschen het lager- en het fröbelonderwijs, daar beide gelijkwaardige diensten bewijzen.

Men is het trouwens eens om toe te geven dat het tengevolge eener loutere vergetelheid is dat de wet geen woord reft over de onderwijzeressen der bewaarscholen. De Commissie is de meening toegedaan dat de wetgever den plicht heeft deze vergetelheid ten spoedigste goed te maken, daar zij ten zeerste nadeelig is voor de onderwijzeressen die zich wijden aan onze kleine kinderen. Derhalve verzoekt zij de Regeering ten spoedigste een desbetreffend wetsontwerp in te dienen.

De onderwijzers en onderwijzeressen van het officiëel en aangenomen wereldlijk onderwijs ontvangen de vijf vijfden van het pensioen. In de aanneembare scholen ontvangen de wereldlijke onderwijzers en onderwijzeressen de drie vijfden van het pensioen. Het *geestelijk* personeel van de aangenomen of van de aanneembare scholen, ontvangt niets. Met het oog op den schoolvrede stelt de Commissie niet voor dat het pensioen zou worden verleend aan de *niet-wereldlijke* onderwijzers en onderwijzeressen der aangenomen en aanneembare scholen; zij wenscht echter dat de Regeering aan het Parlement zou voorstellen voor de anderen eene vermindering af te schaffen, welke haar een gemis van billijkheid schijnt te zijn, en het volledig pensioen toe te kennen aan het *wereldlijk* personeel der aanneembare scholen. Wij kunnen hier herhalen wat wij hebben gezegd over de onderwijzeressen der bewaarscholen; dit personeel wordt door den Staat betaald en bewijst dezelfde diensten als de onderwijzers uit de overige scholen.

Zoo de Commissie, zooals wij pas hebben gezegd, geen pensioen aanvraagt voor het geestelijk personeel der aangenomen en aanneembare scholen, drukt zij de meening uit dat er met dit feit dient rekening gehouden voor het vaststellen van de ouderdomsgrens van dit personeel. Indien een onderwijzer of eene onderwijzeres niet meer bekwaam is een ambt in het onderwijs te vervullen, eischt het belang van het onderwijs dat zij vanaf dit oogenblik, welke ook hun leeftijd zij, zouden ophouden school te doen. In het tegenovergesteld geval moeten zij langer dan de anderen in dienst mogen blijven, althans tot zeventig jaar. Vaak is het de meester of de meesteres die de meeste ervaring heeft opgedaan, die met de beste uitslagen onderwijs kan geven. Er dient evenmin uit het oog verloren het verschil dat bestaat tusschen de personen die zich aan de opvoeding der kinderen wijden zonder familiiezorgen en zonder bekommering van persoonlijke toekomst, en de personen die zulks doen zonder deze bekommelingen te laten varen, die voor hen trouwens zeer gewettigd zijn.

HOOFDSTUK III. — WETENSCHAPPEN.

De Commissie heeft met voldoening vastgesteld dat de Kamer, op voorstel van de Regeering, de oorspronkelijk voorziene kredieten met 771,500 frank, namelijk voor de Koninklijke Bibliotheek, heeft verhoogd.

De kredieten zijn echter nog lang niet toereikend. Wij hopen dat de stichting van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, te danken aan het initiatief van den Koning en gestijfd door de vrijgevigheid van onze voornaamste maatschappijen, zal toelaten het materieel en de uitrusting van onze instituten, musea en bibliotheken te verrijken; dit is onontbeerlijk voor den vooruitgang van de wetenschap. Dezelfde beschouwing is toepasselijk op onze universiteiten.

*
* *
*

HOOFDSTUK IV. — OPENBAAR ONDERWIJS.

Een lid heeft gevraagd welke bedrijvigheid de Hooge Raad voor het Openbaar Onderwijs heeft aan den dag gelegd. Uit inlichtingen blijkt dat deze raad niet meer bijeenkwam sedert 1922. Zulks baart verwondering aangezien in deze laatste jaren talrijke hervormingen werden ingevoerd door toedoen van het beheer.

Het Fonds der Meerbegaafden heeft tot dusver niet ten volle beantwoord aan de hoop van hen die het met een zoo versdienstelijke ruime opvatting hadden ingericht. Laten wij hopen dat de jongste herinrichting zal toelaten de leemten en gebreken te verhelpen die de ondervinding heeft aangetoond. Het lijkt dat de schifting beter zou kunnen opgevat worden, dat minder belang zou kunnen gehecht worden aan de vlugheid van geest en meer aan de diepte van het oordeelvermogen.

*
* *
*

HOOFDSTUK V. — HOOGER ONDERWIJS.

De Kamer heeft, in overleg met de Regeering, de kredieten bestemd voor het hooger onderwijs, verhoogd met 5,859,100 frank, met namelijk van 3 tot 5 miljoen de kredieten op te voeren voor elke der Vrije Universiteiten van Leuven en van Brussel, om haar toe te laten den stoffelijken toestand van de professoren en van het personeel te verbeteren.

De uitgaven voorzien in 1928 voor de Universiteit te Gent bedragen 11,881,536 frank, voor die te Luik 12,154,000 frank.

Het aantal studenten in onze vier universiteiten bedroeg in den loop der laatste twee academiejaren :

	1926-1927.	1927-1928.
Gent	1,641	1,541
Luik	2,308	2,169
Brussel.	1,914	1,891
Leuven	3,395	3,374

Berekend volgens de gewone uitgaven, bedraagt de jaarlijksche last van den Staat per student :

In de Universiteit te Gent	fr. 7,710
— Luik	5,603
— Brussel	2,644
— Leuven	1,481

* * *

HOOFDSTUK VI. — MIDDELBAAR ONDERWIJS.

De eenige opmerking die in de Commissie tot uiting kwam was dat het aanstellen van leeraars voor elk vak verkeerd is in de lagere klassen. Dit stelsel zou moeten voorbehouden worden voor de hogere klassen. Een nog jonge leerling moet, vooral ten opzichte van de opvoeding, onder de leiding staan van een leeraar die hem goed kan kennen en van dichtbij volgen. Uitzondering kan gemaakt worden voor sommige bijzondere cursussen.

* * *

HOOFDSTUK VII. — NORMAAL ONDERWIJS.

De toestand van het normaalonderwijs heeft de aandacht van de Commissie gaande gemaakt.

Vóór enkele jaren was er onderwijzend personeel te kort en men vroeg zich af of daar geen groot gevaar in lag. Heden doet het tegenovergestelde zich voor, de leerlingen die uit de normaalscholen komen, vooral de onderwijzeressen, zijn talrijker dan gewenscht is en velen vinden geen plaats. Het is niet doelmatig de jongelieden en jonge meisjes aan te raden normaalstudiën te doen indien zij later niet benoemd kunnen worden en gevaar lopen gedeklasseerden te worden. Het is wenschelijk dat het aantal en de bevolking onzer normaalscholen in verhouding zouden staan tot de noodwendigheden; het behoort een keur te hebben, doch daarbij ieders persoonlijke vrijheid te eerbiedigen.

In zijn verslag aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers heeft de heer Blavier er op gewezen dat het aantal kweekelingen der zestien Staatsnormaalscholen van 2,102 voor het schooljaar 1925-1926, gedaald is op 1,341 voor het schooljaar 1927-1928. In de aangenomen normaalscholen doet zich een gelijkaardige vermindering voor, hoewel minder sterk.

De volgende tabel geeft voor de Staatsnormaalscholen en voor het loopende jaar de samenstelling van het personeel en het aantal leerlingen :

Normaalscholen voor jongens.

SCHOLEN	PERSONEEL					AANTAL LEERLINGEN
	Bestuur- ders.	Leeraars (1).	Economen.	Studie- meesters.	Totalen.	
Blankenberghe	1	12	1	3	17	69
Couvin	1	10	1	3	15	56
Gent	1	15	1	4	21	74
Hoei.	1	10	1	3	15	48
Lier	1	13	1	3	18	63
Bergen	1	13	1	3	18	96
Nijvel	1	13	1	3	18	42
Verviers	1	17	1	3	22	51
Virton	1	12	1	3	17	70
Totaal					161	569

Normaalscholen voor meisjes.

Andenne	1	13	1	6	21	82
Aarlen	1	18	1	4	24	82
Brugge	1	21	1	5	28	111
Brussel	1	27	1	9	38	161
Laken	1	20	1	3	25	62
Luik	1	25	1	9	36	143
Doornik	1	18	1	7	27	131
Totaal					199	772

(1) De lesgevers inbegrepen.

Dat maakt gemiddeld een leeraar voor 3.5 leerlingen in de scholen voor onderwijzers en voor 3.9 leerlingen in de scholen voor onderwijzeressen; in sommige scholen is er haast een leeraar voor twee leerlingen. Deze verhouding zal waarschijnlijk nog verminderen want wij stellen vast dat, in tegenstelling met den gewonen regel van al de onderwijsinrichtingen, de lagere klassen thans minder bevolkt zijn dan de hogere. De volgende tabel die de bevolking opgeeft van al de normaalscholen op 31 December 1926 en op 31 December 1927 toont aan :

	VOORBEREIDENDE AFDEELING.	1 ^e jaar.	2 ^e jaar.	3 ^e jaar.	4 ^e jaar.	TOTAAL.
Op 31 December 1926	1,342	2,109	2,346	2,151	2,554	10,502
Op 31 December 1927	1,040	1,678	1,721	2,063	2,004	8,506

Ziehier als inlichting en zonder dat het als bepaald gemiddelde kan aangevoerd worden, het aantal onderwijzers en onderwijzeressen gedurende het jaar 1926 in de onderscheiden scholen van het land benoemd :

TOTAAL DER BENOEMINGEN (IN 1926.)

	DEFINITIEVE		VOORLOOPIGE		ALGEMEEN TOTAAL (4)		(1) Van deze cijfers dient afgetrokken het aantal benoemingen betreffende overplaatsingen of bevorderingen, waarbij ree s in dienst zijnde personeel is betrokken, namelijk :	JUISTE CIJFERS		TOTAAL	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.		Mannen.	Vrouwen.		
Gemeentescholen .	407	333	71	111	478	444	117	77 voor de gemeente sch., blijft :	361	367	728
Aangenomen schol.	188	795	11	21	224	816	114	471 voor de aangenomen scholen, blijft :	107	345	452
Aanneembareschol.	210	380	16	19	204	399	129	175 voor de aanneembare scholen, blijft :	75	224	299
Totalen .	805	1,508	98	151	903	1,659	360	723 te zamen . . blijft :	543	936	1,479

Het lijkt wel dat de wet van vraag en aanbod de bevolking der normaalscholen doet dalen, tot op een peil dat met de behoeften overeenstemt zonder eenigen maatregel die inbreuk maakt op de persoonlijke vrijheid.

Een gevolg van de vermindering van het aantal leerlingen is de noodwendigheid, voor de geaggreëerde scholen, van 80 op 60 het aantal te verminderen dat vereischt wordt voor het toekennen der toelagen. Hoogerstaande tabel toont aan dat 8 op 9 Rijksnormaalscholen voor meisjes minder dan 80 leerlingen tellen.

De Commissie vraagt met nadruk dat de wedden van de leeraren der geaggreëerde normaalscholen gelijk zouden worden gemaakt met die der Rijksnormaalscholen. Het lijkt wel dat iedereen erkent dat het aldus zou moeten zijn. Het principe is hetzelfde als voor de lagere onderwijzers; de financiële behoeften alleen hebben het invoeren van dien maatregel van billijkheid in den weg gestaan. Wij meenen niet beter te kunnen doen dan met een passus aan te halen uit het verslag over de Begrooting van Kunsten en Wetenschappen voor het dienstjaar 1923, bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers ter tafel gelegd door den geachten heer Gollier. Bij die overwegingen sluit de Senaatscommissie zich volledig aan :

« De jaarwedden aan de leeraars verleend is de eenige vorm onder welken de Staat toelagen verleent aan de aangenomen normaalscholen...

» Het dient te worden gezegd dat het programma van de aangenomen normaalscholen al de vakken omvat, die op het programma van 's Rijksnormaalscholen voorkomen, en dat op beide toezicht wordt uitgeoefend door dezelfde opzieners.

» Talrijke leden waren van meening dat men een zoo onrechtvaardig verschil onmogelijk langer kon in stand houden.

» Bij de behandeling van de vorige begrooting, had een onzer medeleden, na te hebben bevestigd dat de aangenomen private normaalscholen zich aan het toezicht van den Staat onderwierpen, het voorstel gedaan, — dat door iedereen werd bijgetreden, — om op de begrooting voor 1923 de noodige credieten uit te trekken tot de volledige uitvoering der wet op het lager onderwijs. Zijn voorstel werd eenparig aangenomen; desondanks is de zaak nog niet geregeld.

» Andere leden voegden erbij dat de Staat elk jaar, dank zij het bestaan van de aangenomen private normaalscholen, eene bezuiniging doet welke meer dan 12 miljoen frank bedraagt.

» Eenparig heeft uwe Commissie den wensch uitgedrukt : dat vanaf 1 April 1923 de jaarwedden der bestuurders en leeraars van de aangenomen private lagere normaalscholen voor onderwijzers of voor onderwijzeressen, die in de voorwaarden, onder dewelke deze wedden thans door den Staat worden betaald, verkeerden of zullen verkeerden, en de jaarwedden der onderwijzers en onderwijzeressen van de lagere oefenscholen aan deze inrichtingen toegevoegd, berekend worden volgens de grondslagen vastgesteld in de artikelen 1, 2, 3, 5, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23 en 25 van het Koninklijk besluit van 4 Juni 1921, dat de jaarwedden bepaalt van het personeel der Staatsnormaalscholen evenals van de daaraan toegevoegde oefenscholen; dat hun pensioen berekend worde op dezelfde wijze als dit van het personeel der lagere normaalscholen van den Staat en der daaraan toegevoegde oefenscholen. De leeftijd voor de pensionneering is dezelfde als deze die werd bepaald voor de leeraars en onderwijzers der gelijkaardige Staatsinstellingen. »

Deze eensgezinde wensch vanwege de Middenafdeeling der Kamer in 1923, werd vooralsnog niet verwezenlijkt; het past dat dit eerlang geschiede.

Een lid vroeg welke, sedert den oorlog, de uitgaven waren voor bouwen en ver-

beteren der lokalen alsook voor het materieel, en op hoeveel men den jaarlijkschen last per leerling kan ramen in de nieuw gebouwde scholen:

Onderstaande tabellen bevatten deze inlichtingen :

Verbetering en huur van lokalen en materieel voor Rijksnormaalscholen.

Dienstjaren.	Gewone begrooting.	Buitengewone begrooting.	Invorderbare uitgaven.
1919 fr.	555,407 31	594,614 80	—
1920 . .	404,945 61	412,000 »	—
1921 . .	500,967 18	—	650,778 11
1922. . .	639,936 06	6,633,921 12	1,037,698 89
1923. . .	912,868 52	11,348,749 60	552,907 17
1924. . .	1,300,528 68	12,295,101 14	—
1925. . .	1,297,777 67	16,331,868 38	—
1926. . .	1,383,426 »	3,413,243 04	—
1927. . .	1,672,838 74	1,246,973 21	—
1928. . .	2,396,200 »	2,200,000 »	—
Totaux fr.	11,064,895 77	54,476,470 29	2,241,384 17

Bouwen en meubelen van Rijksnormaalscholen.

BUITENGEWONE BEGROOTING EN INVORDERBARE UITGAVEN.

SCHOLEN VAN VÓÓR DEN OORLOG.	LIER.	NIJVEL.	VERVIERS.	AARLEN.	LUIK.	DOORNIK.	Verschillende scholen.
Dienstjaar 1922. fr. }	1,500,000 " (1)	384,862 49	494,059 32	406,141 01	843,917 65	41,210 41	{ 594,175 08 537,698 89 (1)
Id. 1923. . .	2,985,107 06	1,309,857 18	—	1,973,351 50	1,530,081 57	905,024 33	{ 1,240,959 09 552,907 17
Id. 1924. . .	2,991,904 31	2,217,051 48	—	3,243,084 82	1,021,695 70	1,261,641 29	{ 431,085 69 872,045 01
Id. 1925. . .	3,769,917 16	3,848,428 27	—	3,618,618 95	1,300,951 29	841,064 45	{ 226,922 33 127,634 77
Id. 1926. . .	379,270 59	523,568 33	—	504,414 17	509,555 12	458,118 90	{ 127,634 77 710,000 "
Id. 1927 (2) .	61,046 37	—	—	652,378 73	13,273 77	27,277 74	{ 127,634 77 710,000 "
Id. 1928 (3) .	—	190,000 "	30,000 "	590,000 "	350,000 "	90,000 "	{ 127,634 77 710,000 "
Totalen. fr.	12,187,245 49	8,473,767 75	524,059 32	10,987,989 18	5,569,474 10	3,594,337 12	{ 5,293,428 03 =====

SCHOLEN NIET BESTAANDE VÓÓR DEN OORLOG.	BLANKENBERGHE	LAKEN.	VIRTON.			
Dienstjaar 1922. f.	1,875,564 91	129,956 47	64,633 88			
Id. 1923. . .	1,402,200 06	130,487 26	171,681 55			
Id. 1924. . .	864,001 48	42,700 47	221,935 90			
Id. 1925. . .	1,260,681 09	391,087 51	459,074 65			
Id. 1926. . .	168,783 44	363,761 53	278,847 63			
Id. 1927. . .	103,124 67	128,776 51	133,461 65			
Id. 1928. . .	—	150,000 "	90,000 "			
Totalen. fr.	5,374,355 65	1,336,769 75	1,419,635 26			
	=====	=====	=====			

(1) Invorderbare uitgaven. — (2) Uitgaven tot Maart 1928. — (3) Cijfers van de begrooting.

In de bijlage van de buitengewone begrooting voor het dienstjaar 1926 vinden wij de volgende inlichtingen :

	Op 1 Augustus 1925 betaalbaar gestelde uitgaven.	Vermoedelijk globaal bedrag der uitgaven.
Normaalschool te Lierfr .	8,766,000	9,300,000
— Nijvel	8,000,000	10,000,000
— Blankenberghe . .	6,200,000	6,500,000
— Aarlen	10,248,000	12,250,000
— Virton	707,000	1,200,000
— Laken	330,000	888,600
Verscheidene scholen	2,699,000	6,000,000
Totaal . .fr .	36,950,000	46,138,600

Het staat buiten kijf dat in sommige gevallen buitensporige vrijgevigheid en weelde de uitgaven bovenmatig hebben doen stijgen.

De buitengewone uitgaven voor het bouwen of wederopbouwen van scholen vertegenwoordigen totnogtoe eene belegging van ongeveer 69,400 frank per leerling op 31 December jongstleden.

Hieruit volgt dat, wanneer men bij den interest en de delging dezer belegging nog voegt de gewone uitgaven voor onderhoud en voor het onderwijzend personeel alsmede allerlei uitgaven, men moet besluiten dat iedere leerling eener Rijksnormaalschool aan den Staat ten minste 15,000 frank per jaar kost, terwijl de leerlingen der aangenomen normaalscholen ongeveer 1,700 frank kosten.

* * *

HOOFDSTUK VIII. — LAGER ONDERWIJS.

Wij meenen te moeten in herinnering brengen dat er bij den Senaat steeds een wetsontwerp aanhangig is, dat op 5 Juli 1923 door de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd en ertoe strekt het aantal lesuren in de lagere scholen alsmede den datum der verlofdagen te bepalen.

De tekst van de Kamer kan niet worden gehandhaafd, zooals blijkt uit eene verklaring van den toenmaligen Minister, daar de stemming der Kamer berust op eene feitelijke vergissing. De Commissie zou opnieuw de studie van dit kiesche vraagstuk moeten opnemen en amendementen voorstellen, die toelaten dat heel het Parlement er zich eenparig bij aansluitte.

Men heeft er de Commissie op gewezen dat artikel 46 der schoolwet soms op de volgende wijze wordt ontdoken : daar de gemeenteraad voor het oprichten van

schoolkoloniën geenerlei onderscheid mag maken tusschen de verschillende reeksen scholen, verleent hij toelagen aan werken met een menschlievend doel, die alsdan deze koloniën oprichten ten bate der leerlingen van die of die school. Het spreekt vanzelf dat men op sluiksche wijze niet mag doen hetgeen rechtstreeks verboden is.

De Commissie heeft onderzocht of het toezicht over de algemeene leergangen in de voorbereidende klassen der vakscholen diende toevertrouwd aan opzieners die afhangen van het Ministerie van Kunsten en Wetenschappen dan wel aan opzieners die afhangen van het Departement van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg, Zij is de meening toegedaan dat de eenheid in het onderwijs der school beter zal worden verwezenlijkt indien het toezicht over deze leergangen zooals over de overige afhangt van het Ministerie van Nijverheid en Arbeid.

Er werd eene opmerking gemaakt betreffende het wachtgeld van het onderwijzend personeel, dat in beschikbaarheid wordt gesteld wegens afschaffing van betrekking.

Het personeel der gemeentescholen en het wereldlijk personeel der aangenomen scholen hebben daarop recht, terwijl het personeel der aanneembare lagere scholen en der aanneembare bewaarscholen, alsmede het geestelijk personeel der aangenomen scholen, daarop geen recht hebben.

Op 3 Februari 1927 heeft Minister Huysmans in de Kamer erkend dat het hier eene onregelmatigheid gold. De Commissie wenscht dezelve te zien verdwijnen.

Indien de aan de Commissie verstrekte inlichtingen juist zijn, is het geneeskundig toezicht slecht ingericht in talrijke gemeenten. Het welbegrepen belang van de gezondheid der leerlingen eischt dat het geneeskundig toezicht in al de scholen zoo degelijk mogelijk en meer gelijkvormig worde ingericht. Er werd een ontwerp opgemaakt door Minister Huysmans; naar het schijnt zou de Regeering er op gesteld zijn het over te nemen en het bij het Parlement in te dienen. De Commissie wenscht dat zulks geschiede.

De Commissie heeft eveneens het vraagstuk der methoden en der programma's onderzocht. Zij meent dat de programma's en evenmin de onderwijzers mogen overlast worden. Laten wij hun den noodigen tijd om zich aan hunne hoofdzakelijke taak te wijden. Het middelbaar onderwijs, het normaalonderwijs van allen graad en het onderwijs in de bewaarscholen hebben hunne programma's en reglementen zien wijzigen. In vier jaar tijd werd het programma van het middelbaar onderwijs en van het lager normaalonderwijs tot tweemaal toe omgewerkt. Alleen het programma van het lager onderwijs dagteekent van 1922 en blijft ongewijzigd.

Sommige wijzigingen kunnen nuttig of geboden zijn. Het ware evenwel hoog tijd dat er worde afgezien van deze proefnemingen en dat men deze hervormingen haar gang late gaan vooraleer zijn toevlucht te nemen tot nieuwe wijzigingen, die kunnen nadeelig zijn voor de studies.

In elk geval dient het wel verstaan dat in de onderscheiden takken van het onderwijs (lager onderwijs, normaalonderwijs, enz.) het modelprogramma een richtsnoer moet zijn voor de onderwijzers, en niet eene vrijheidsberooving. Het bestuur der school heeft het recht dit programma te interpreteren met inachtneming der omstandigheden. Dit is waar voor het officieel onderwijs, en meer nog voor het bestuur der geaggreëerde, aangenomen of gesubsidieerde vrije scholen, die het hoogste belang hechten aan hare vrijheid en niet zouden kunnen aannemen dat haar het recht worde betwist sommige hoofdstukken van het programma als bijkomend te beschouwen en meer belang te hechten aan andere, die in hare oogen meer bijdragen voor de vorming van het verstand en van het karakter en voor de opleiding der leerlingen tot de taak die hen wacht volgens de plaatselijke omstandigheden.

De vrijheid van de programma's, evenals die van de methoden, alsook van de toelating der leerlingen, zijn bestanddeelen van de vrijheid van onderwijs. Dit wordt niet betwist, zou ik meenen. De verklaringen van verschillende ministers, die elkaar bij Kunsten en Wetenschappen hebben opgevolgd, hebben nooit daaromtrent uiteengelopen.

Algemeen wordt geklaagd dat de programma's in al de graden van het onderwijs veel te zwaar zijn. Men zou zich inschikkelijk moeten toonen voor de bijvakken en vooral nadruk leggen op de hoofdvakken. Met genoegen hebben wij vernomen dat een onderzoek werd bevolen omtrent de crisis die de spelling doormaakt. Laat ons hopen dat zij de oorzaken en tevens de middelen tot verhelping zal opsporen. Wij mogen het gezegde niet vergeten « *Mens sana in corpore sano.* » De hersenen niet overlasten doch hen integendeel smukken met de meest nuttige kennissen, die de gezondheid niet schaden.

Wij mogen de onderwijzers en de onderwijzeressen niet overladen. Sedert den oorlog heeft men het leeraarskorps al te veel schrijfwerk opgelegd. Men vergt lijsten en tegenlijsten die zij moeten bijhouden voor de talrijke werken die in de school werden ingevoerd : Werk voor kinderwelzijn, schoolmaaltijden, keepwerk, schoolkolonies, roode kruis voor de jeugd, gezondheidsspelen, internationale briefwisseling, enz., die op zichzelf uitstekend zijn doch door hun aantal gevaar opleveren. Want het zou zich kunnen voordoen dat de bijzaken, door het werk dat zij vergen, de overhand kregen op de hoofdzaak, op het onmisbare.

In den jongsten tijd heeft men uiting gegeven aan de vrees voor verhooging van het minimum aantal leerlingen vereischt voor het verkrijgen van toelagen. Men heeft de verzekering gegeven dat daar niets van was. Ondanks de noodzakelijkheid de uitgaven te besnoeien, is de Commissie gelukkig dit te vernemen want het ware een onduidbare bezuiniging, die noodlottig voor gevolg zou hebben de waarde van ons lager onderwijs te verminderen. De cijfers aangegeven in het Koninklijk besluit van 29 Maart 1923 moeten behouden blijven.

*
* *

HOOFDSTUK IX. — SCHOONE KUNSTEN. LETTEREN EN OPENBARE BIBLIOTHEKEN.

Op te merken valt dat de credietverhoogingen door de Kamer goedgekeurd, worden opgewogen door ten minste gelijkwaardige ontvangsten.

Een lid heeft de aandacht geroepen op het ontoereikende crediet bij artikel 110 voor herstelling van monumenten en behoud van kunstwerken. Ofschoon het met 100,000 frank werd verhoogd, is het nieuwe bedrag (250,000 frank) bespottelijk vergeleken met de behoeften. Onze openbare monumenten, onze kerken onder meer, die een kunstpatrimonium van het verleden zijn, moeten niet tot puin vervallen bij gemis van onderhoud. Twee cijfers toonen aan hoe belachelijk laag het crediet is. De toelagen voor kunstherstellingen aan godsdienstige gebouwen, als monumenten gerangschikt, bedroegen in 1914 200,000 frank, voor 1928 bedragen zij 160,000 frank ondanks de inzinking van de munt ! De Commissie wil geen amendement indienen, doch zij vraagt met nadruk dat dit crediet op de volgende begrooting veel hoger zou zijn.

*
* *

Het ontwerp van Begrooting zooals het door de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd, werd eensgezind door de leden der Commissie aangenomen.

De Verslaggever,
Bon P. DE MOFFARTS.

De Voorzitter,
E. DERBAIX.